

Frontfagsmodellen i fortid, nåtid og framtid

Seminar Senter for lønnsdannelse, 15. februar 2016

Roger Bjørnstad og Ragnar Nymoen
Samfunnsøkonomisk analyse og Senter for lønnsdannelse
Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Koordineringsproblem: Dragkamp om nominell inntektsvekst

Lønnsdannelse i ulike sektorer;

Ved dårlig koordinering kan konkurranse om relativ lønn lede til lønns-lønns spiraler

Prisdannelse i ulike sektorer ;

Kostnadsoverveltning i Skjermede sektorer blir en negativ ekstern effekt for Konkurransutsatte sektorer

Skjerpet dragkamp dersom høy sysselsettingsgrad, **lav ledighet** og press i produktmarkedene.

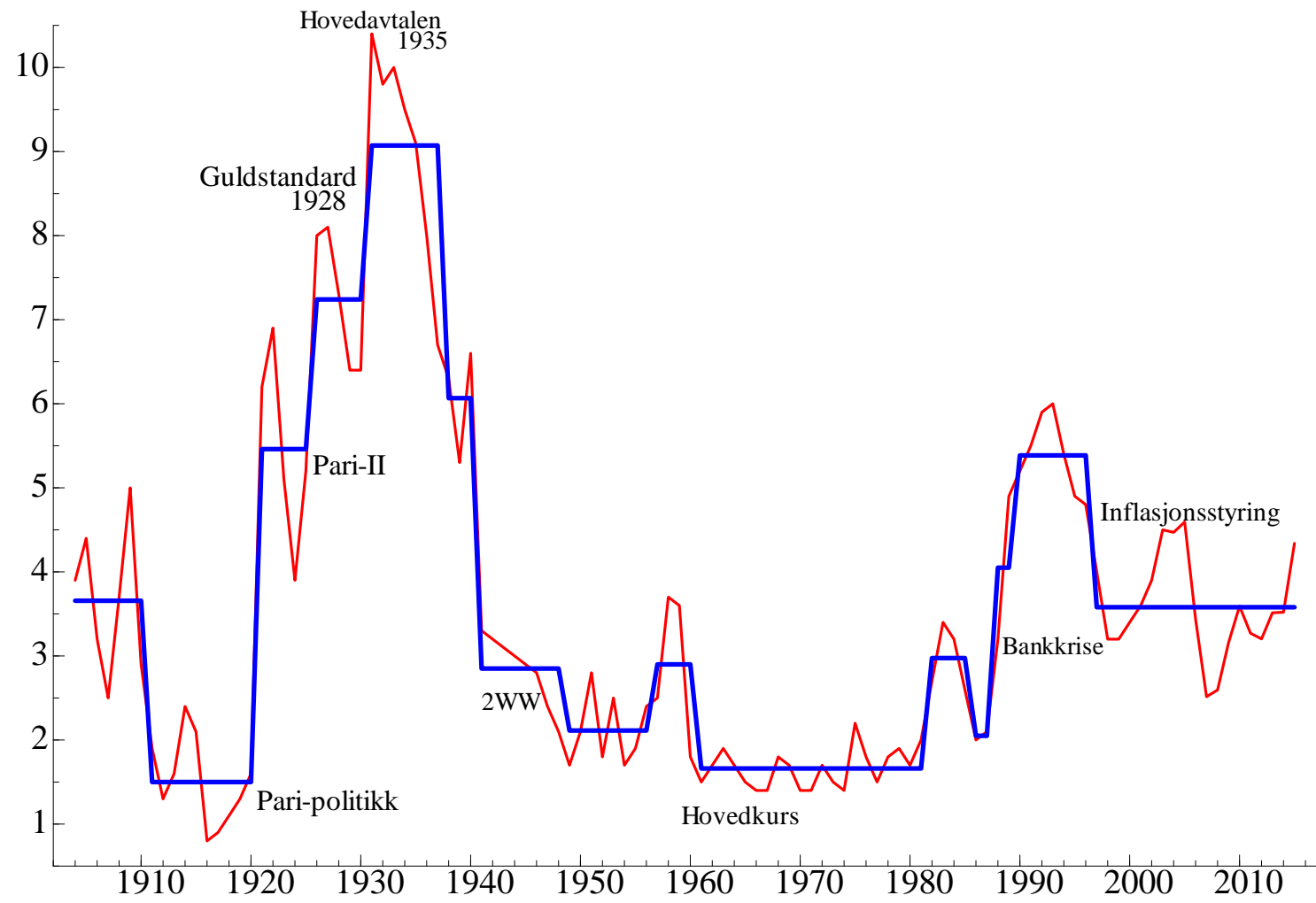
Slik som i Norge og andre mange andre land under gjenoppbygging og «*Post-War consensus*»

Modellen som løsning

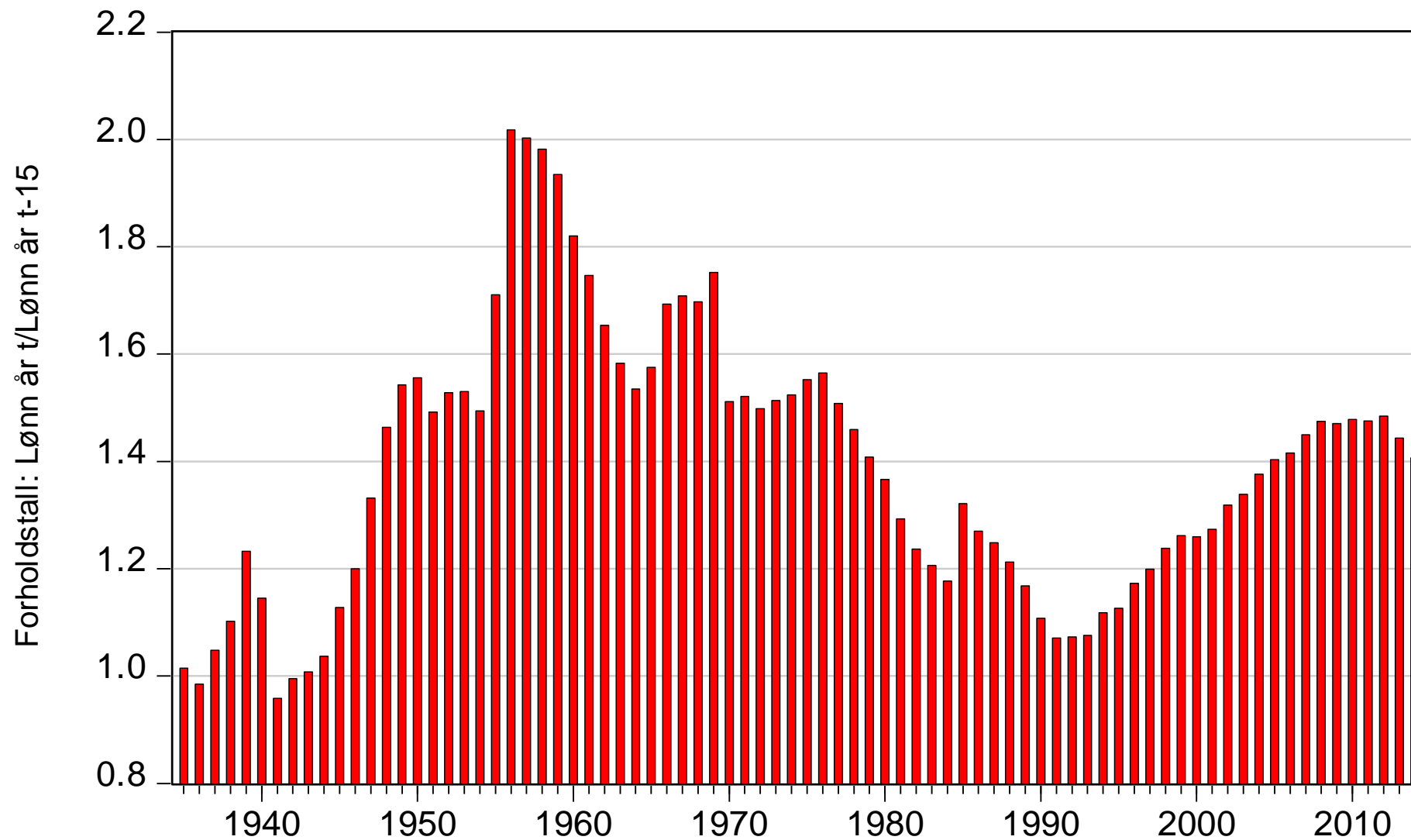
- Den norske modellen har i mange tiår representert en løsning på **koordineringsproblemene**, under skiftende næringsmessige og politiske forutsetninger.
- Det dreier seg her selvsagt om **makt og interesse**, ikke bare rene markedskrefter.
- **Kollektive avtaler** har vært et hovedprinsipp i arbeidsmarkedsreguleringer siden 1935.
- Forutsetning: Rett og evne til beskyttelse mot **uønsket konkurranse i arbeidsmarkedet**.
- Konsekvens: Lønnsvilkår fjernes som konkurransemiddel, både mellom fagforeninger og mellom næringer i produktmarkedet.

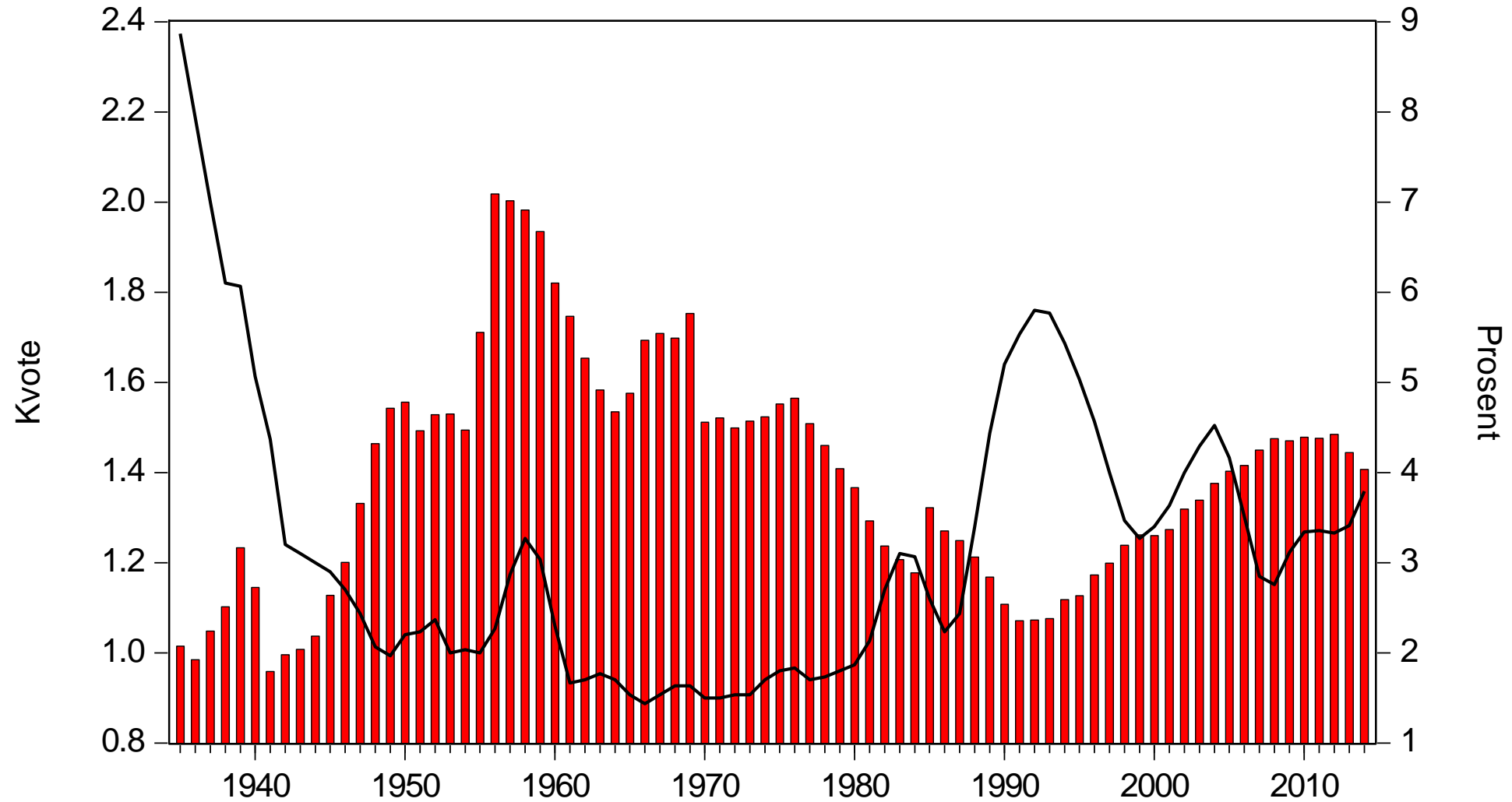
Arbeidsledighetsprosent

Veksten i kjøpekraft, for alle 15-årsperioder siden 1935

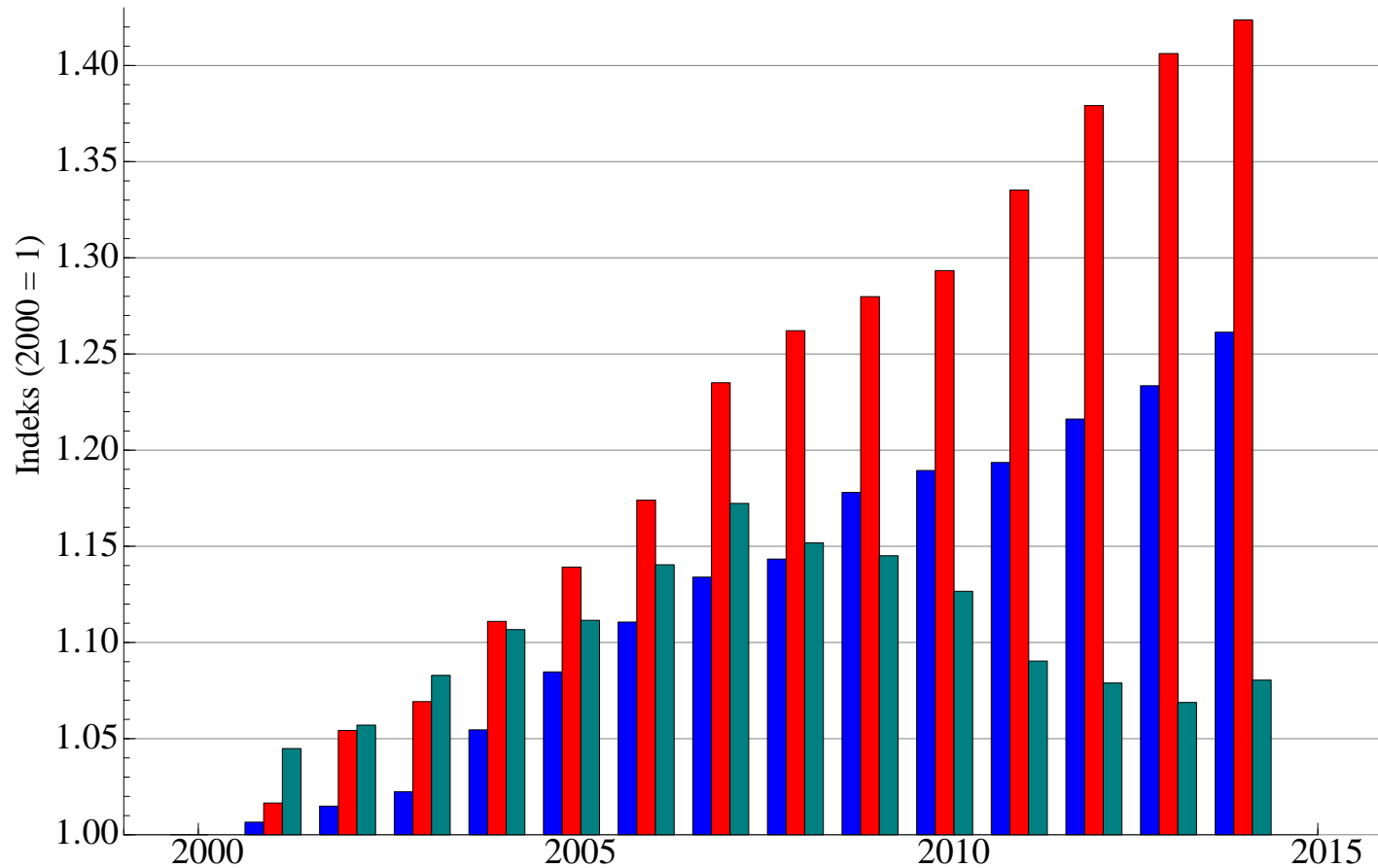

Veksten i kjøpekraft sammen med arbeidsledigheten

Vekst i kjøpekraft siden 2000 på 42 % er høyt

- Sammenlignet med andre land på 2000-tallet:

Figuren viser utviklingen i kjøpekraften i :

- Norge (rødt),
- Sverige (blått) og
- Storbritannia (grønt)

Alle med utgangspunkt i år 2000.

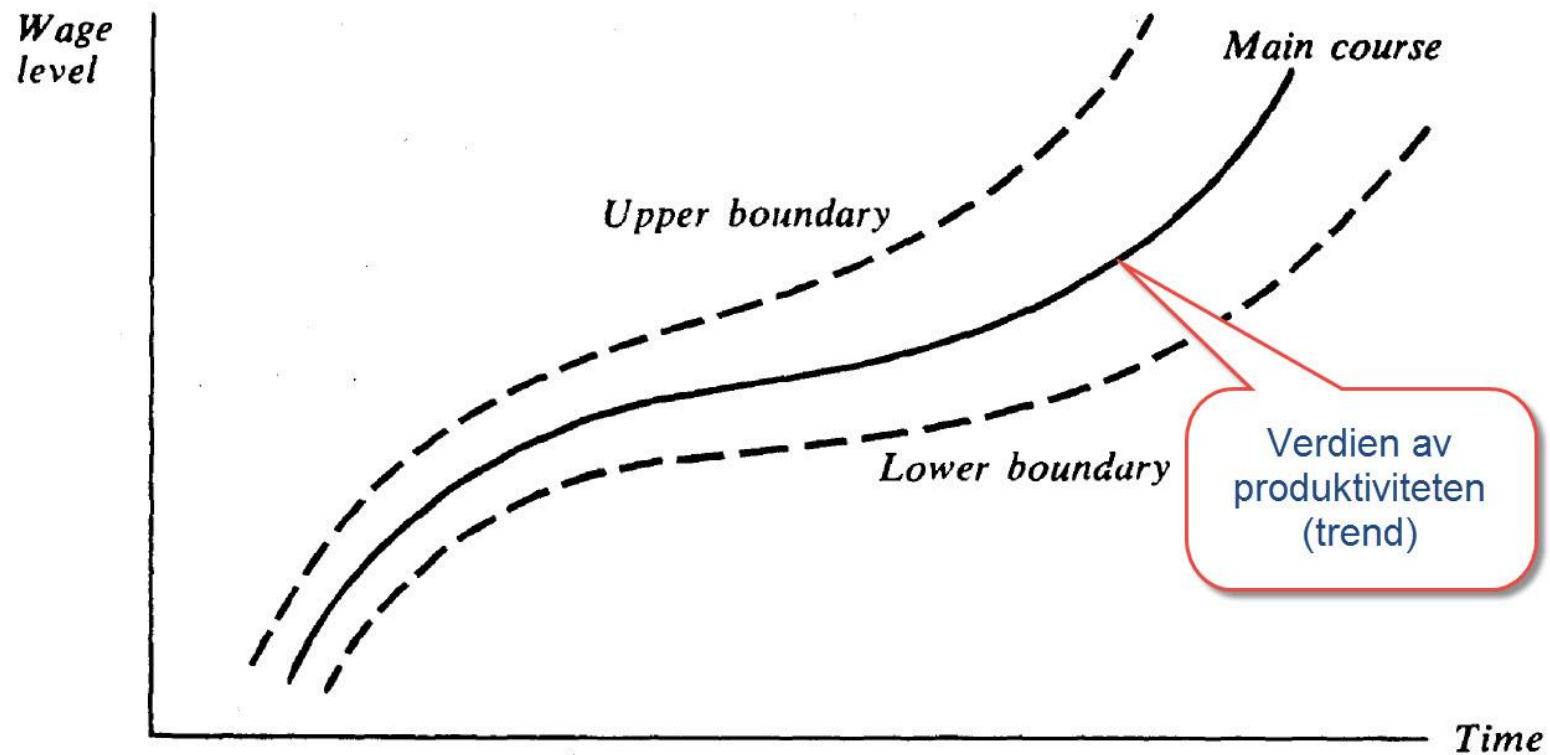
Enkelhet og fleksibilitet

- **Enkelhet** har antakelig vært en suksessfaktor
- **Forenklende grep:** Verdien av arbeidsproduktiviteten i industrien har definert hovedkursen («wage norm») for lønnsdannelsen i hele økonomien.
- **Målbarhet** er viktig. Verdien av produktiviteten blir målt på bedriftsnivå. Alternativer som «full employment wage» og «living wage» er ikke direkte mål og derfor vanskeligere å bruke.
- Premisset om at hovedkursen skal gjelde **som tendens**, over tid, gir **fleksibilitet**, og rom for forhandlinger om **levestandardkompensasjon**.

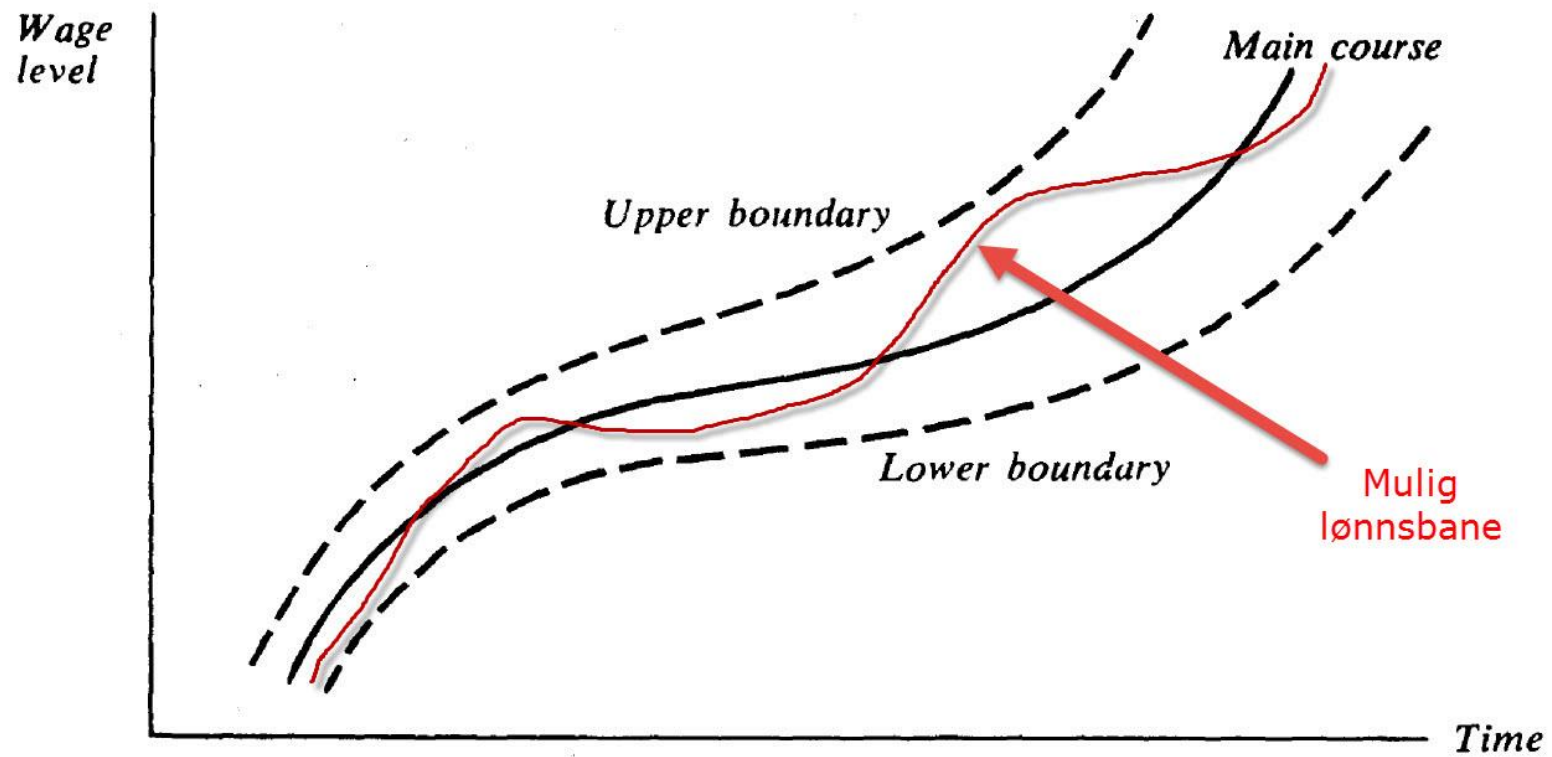
Lønnskorridor (Aukrust 1977)

Source: See text for explanation.

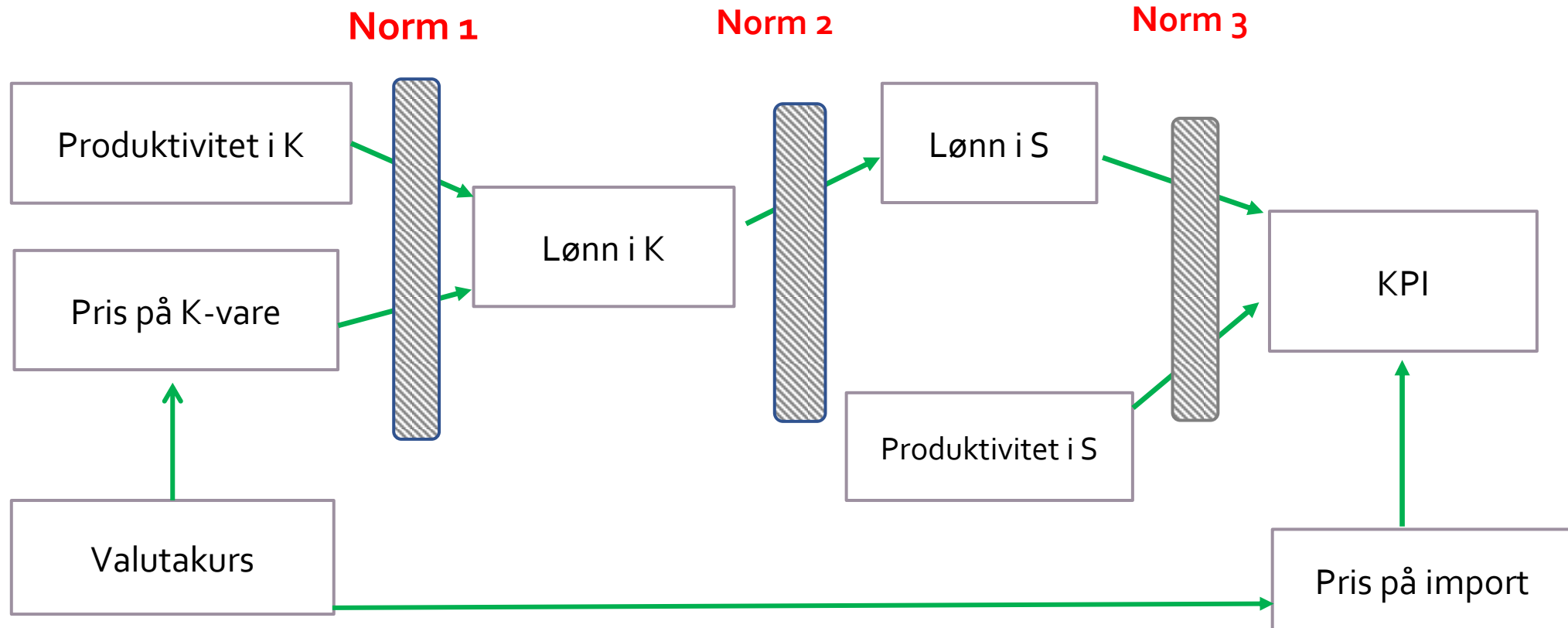
Lønnskorridor (Aukrust 1977)

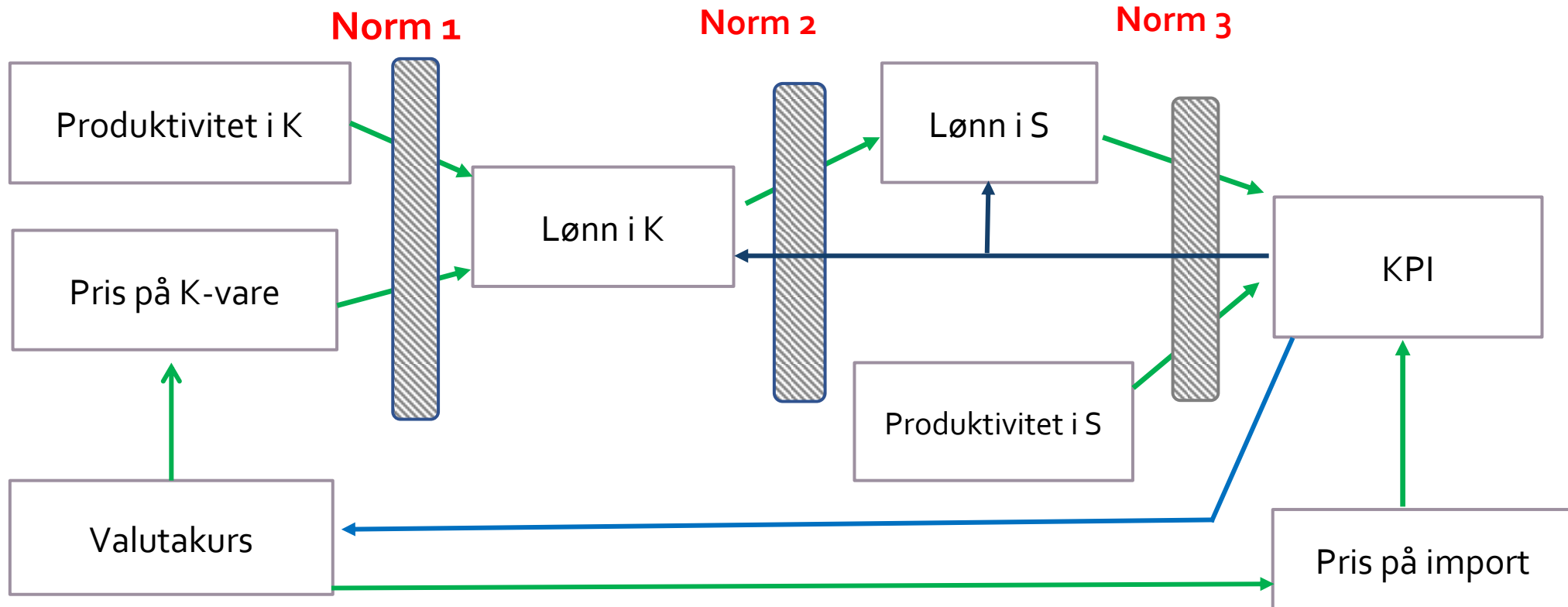
Source: See text for explanation.

Frontfagsmodellen med K-sektor i front

Frontfagsmodellen med K-sektor i front

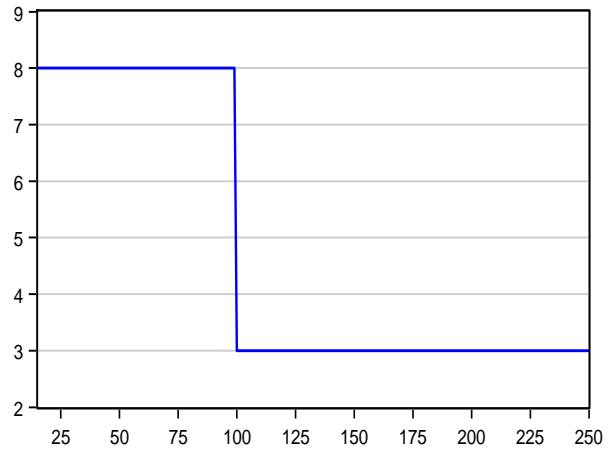
Norm 1 -3

1. Normalavkastning på kapital i K sektor
Grad av konflikt/samarbeid
Organisasjonsevne
Forhandlingsstyrke
  2. Norm om lik lønnsutvikling i front- og følgerfag.
  3. Normalavkastning i på kapital i S-sektor
- Arbeidsledighet**, kan påvirke 1 , 2 og 3.

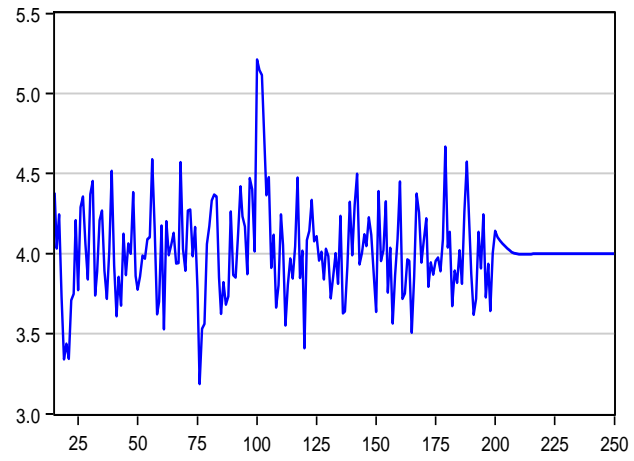
Vil dette teoretiske systemet ha NAIRU egenskaper ?

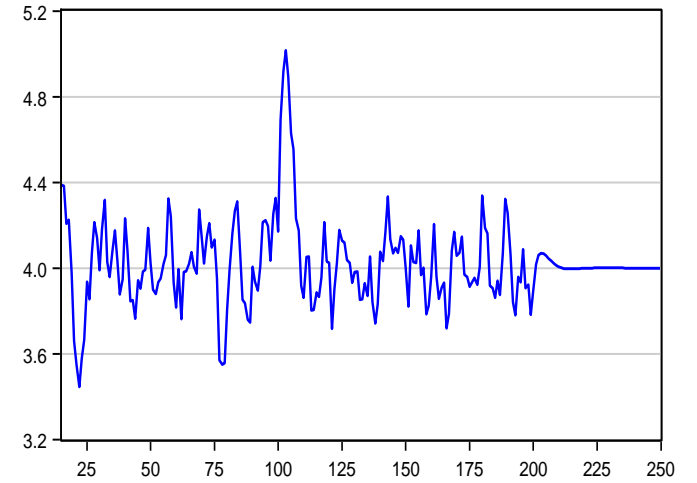
U

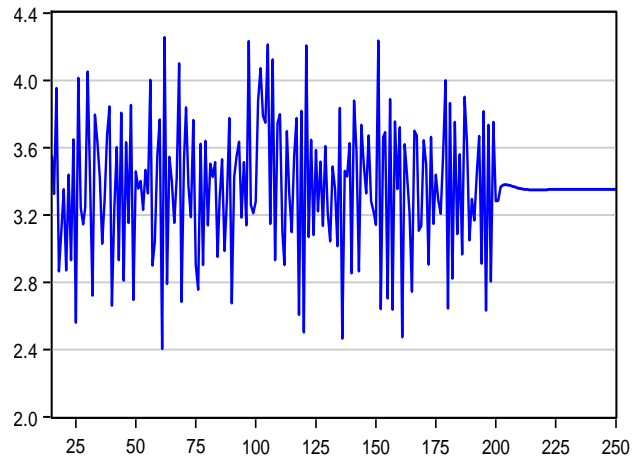
WKINF

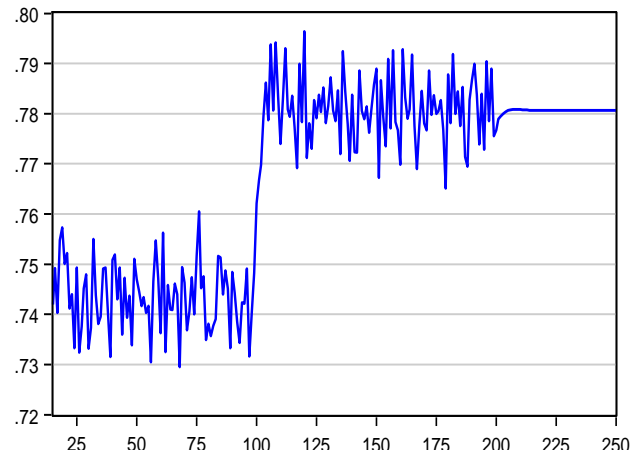
WSINF

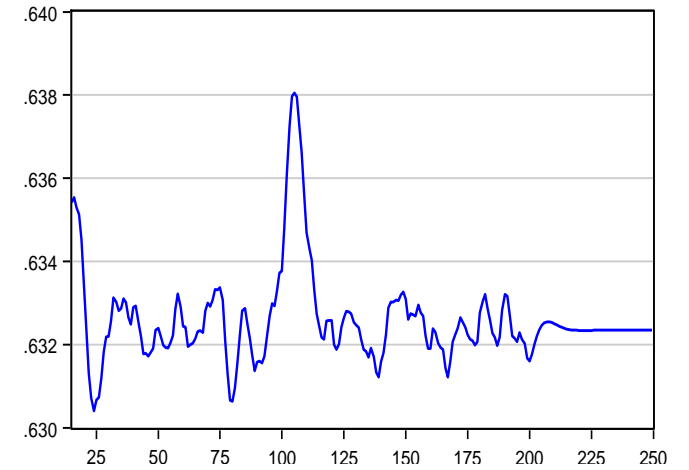
CPIINF

WKS

WSS

Nåtid og framtid

Så lenge modellen blir oppfattet som en **løsning** vil den bestå.

Forvitring av modellen kan skje innenfra («interesse»), eller ved at forutsetningene for modellen bli endret («makt og avmakt»).

I rapporten analyserer vi endringer som bl.a har å gjøre med

- **Redusert evne til skjerming** mot uønsket konkurranse
- Partenes interesse i fortsatt **koordinering/innordning**: avhengig næringsendringer og teknologiske endringer?
- Endringer i valutapolitikk, og i Norges Baks utøvelse av **pengepolitikken**.

Inflasjonsstyring medførte, ifølge arkitektene, endret arbeidsdeling i den økonomiske politikken: For eksempel:

«Norges Bank har ansvar for inflasjonen.

De finanspolitiske myndighetene for realvalutakursen.

Og partene i arbeidslivet for sysselsettingen»

I så fall vil tidligere **frontfag ha blitt følgerfag**, og omvendt: offentlig sektor og andre lønnsfølgere har blitt lønnsledere.

Og dette inntraff tidlig i 2001, eller senest, i juli 2002.

Men ingen har lagt merke til en slik endring.

Så forhåpentligvis har sentralbanken også oppfattet at pengepolitikken må forholde seg til en lønnsdannelse som i all vesentlighet er som før innføring av inflasjonsstyring.

Noen vurderinger

- Frontfagsmodellen har bestått mange prøver, og har overlevd kriser.
- Den er fremdeles mer en løsning enn et problem
- Men er organisasjonsgrad, og fordelingsaspektet av modellen i ferd med å svekkes, nå et kritisk punkt?
- Blir modellen reservert for velbeskyttede «kjernetropper»?
- Et system for lønnsdannelse må vi uansett ha.
- Blir det frontfagsmodell i ny, modifisert form, eller noe helt annet? Makt og interesse avgjør.
- Individualisering av lønnsdannelsen er også et system, og vil få vide samfunnsvirkninger, også mot «natural rate/NAIRU economics».

Litt formell evidens

Have Inflation Targeting and EU Labour Market Immigration Changed the System of Wage Formation in Norway?

- Gjelsvik, Sparrman og Nymoen (2015, 2016)
- Systemtilnærming (VAR), med industri (som potensiell «K») og privat tjenesteyting og offentlig administrasjon som to S-sektorer
- **Langsiktige sammenhenger** (1982kv1-2011kv4)

Lønnskostnad i industri = $x_1 + 0.5$ ledighetsprosent + 1.5 Immigrasjonsrate

lønn i privat tjen. = lønn i industri + 0.3 ledighet + 1.51 Immigrasjonsrate

lønn i offentlig adm = lønn i privat tjen + 0.1 ledighet

- **Testing av tetningen på kausaliteten** viser støtte for «K → S», både med data til og med 2000kv4 og til med og med 2011kv4

